

قرآن یادگار پیامبر

(قرآن و فرهنگی عصر نزول)
زیب باستانی

انتشارات مدحت

۱۳۹۰

سرشناسه	باستانی، زینب، ۱۳۵۰ -
عنوان و نام پدیدآور	قرآن یادگار پیامبر (قرآن و فرهنگ عصر نزول) / زینب باستانی.
مشخصات نشر	تهران: مدحت، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	۱۵۷ ص: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
وضعیت فهرست نویسی	فیا.
یادداشت	کتابنامه: ص. ۱۵۳ - ۱۵۷؛ همچنین
بد صورت زیر نویس.	
موضوع	قرآن - تحقیق
موضوع	قرآن - دفاعیه ها و ردیه ها
رده بندی کنگره	۱۳۸۹ ق ۲۳ ب / ۶۵/۲ BP
رده بندی دیویی	۲۹۷/۱۵۹:
شماره کتابشناسی ملی	۲۱۷۴۴۶۷:

انتشارات مدحت

قرآن یادگار پیامبر (قرآن و فرهنگ عصر نزول)

زینب باستانی

طرح جلد: نرگس گنجیان

چاپ اول: ۱۳۹۰

شمارگان: ۴۰۰۰ نسخه

قیمت: ۴۵۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ است.

شابک: ۰ - ۳۰ - ۵۳۱۲ - ۶۰۰ - ۹۷۸

تهران، صندوق پستی: ۷۵۵ - ۱۱۱۵۵

حق چاپ محفوظ است

صندوق پستی: ۷۵۵ - ۱۱۳۶۵

پست الکترونیک: Fatemehsamavati@yahoo.co.in

سپاسگزاری
با سپاس و تشکر بی‌کران از خالق هستی و
با تشکر از پدرم و مادر عزیزم که در راه تحصیل علم از هیچ کمکی
دریغ نکردند.
و از اساتید بزرگوارم
که در راه فراگرفتن علم قدم به قدم مرا راهنمایی و حمایت کردند.

تقدیم به:

بیشگاه پیامبر اعظم

- صلی الله علیه وعلی اله و سلم- که سختی رسالت را به جان خرید و
قافله بشری را به صراط مستقیم هدایت نمود.

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار
۱۵	فصل اول: کلیات
۱۵	معناشناسی وازگان
۱۵	۱-۱ معناشناسی واژه «فرهنگ»
۱۶	۱-۱-۱ معنای لغوی
۱۸	۱-۱-۲ معنای اصطلاحی
۱۹	۱-۲ معناشناسی واژه «قرآن»
۱۹	۱-۲-۱ معنای لغوی
۲۰	۱-۲-۲ معنای اصطلاحی
۲۳	فصل دوم: قرآن کریم و ویژگی‌های آن
۲۴	۲-۱ وحیانی بودن قرآن کریم
۲۴	۲-۲ نام‌ها و اوصاف قرآن
۲۵	۲-۳ سهل ممتنع بودن قرآن
۲۶	۲-۴ زبان قرآن
۲۶	۲-۵ هدایت و انذار
۲۸	۲-۶ جامع بودن

- ۲۹-۲- عدم تحریف ۲۹
- ۲-۸ خطابه‌های قرآن ۲۹
- ۲-۹ جاودانگی قرآن ۳۱
- ۲-۹-۱ برخورداری از عمق و ژرفا ۳۲
- ۲-۹-۲ کلان‌نگری ۳۲
- ۲-۹-۳ تمرکز بر نیازهای اساسی ۳۳
- فصل سوم: جاهلیت و ویژگی‌های آن ۳۵
- ۳-۱ معنایشناسی واژه جاهلیت ۳۶
- ۳-۱-۱ دلایل عقلی ۳۸
- ۳-۱-۱-۱ تجلای قرآن ۳۸
- ۳-۱-۱-۲ میراث عظیم ۳۹
- ۳-۱-۱-۳ هدف بعثت ۴۰
- ۳-۱-۱-۴ نوع معجزه ۴۰
- ۳-۱-۲ ادله نقلی ۴۱
- ۳-۱-۲-۱ معنای لغوی و اصطلاحی ۴۱
- ۳-۱-۲-۲ دلیل روایی ۴۵
- ۳-۱-۳ دیدگاه قرآن کریم ۴۶
- ۳-۲ اخلاق ۴۹
- ۳-۳ دانش و فرهنگ ۶۲
- ۳-۳-۱ شعر و شاعری ۶۳
- ۳-۳-۲ علوم ۷۴
- ۳-۳-۳ جن، شیطان، غول ۸۰
- ۳-۳-۴ کهنات، سحر ۸۲
- ۳-۳-۵ قضا و داوری ۸۵
- ۳-۳-۶ ایام العرب ۸۶
- ۳-۳-۷ أنصاب، أزلام، میسر ۸۹
- ۳-۴ دین ۹۲
- ۳-۴-۱ بت‌پرستی ۹۵

۱۰۱	۲-۴-۲ کیش‌ها
۱۰۸	۲-۴-۳ حج و آیین‌ها
۱۱۰	۲-۴-۴ دین حنیف و شرک
۱۱۱	۲-۴-۵ جن و اجرام پرستی
۱۱۳	۲-۴-۶ اعتقاد به الله
۱۱۴	۳-۵ وضعیت جغرافیایی
۱۱۶	۳-۶ وضعیت اجتماعی - سیاسی
۱۱۸	۳-۷ وضعیت اقتصادی
۱۲۱	فصل چهارم: مواجهه قرآن با فرهنگ اعراب
۱۲۲	۴-۱ برخورد تأییدی - تقریری
۱۲۲	۴-۱-۱ نگرش توحیدی
۱۲۴	۴-۱-۲ ماه‌های حرام
۱۲۵	۴-۱-۳ ختنه
۱۲۵	۴-۱-۴ جن ، شیاطین ، سحر و چشم زخم
۱۲۷	۴-۱-۵ حج ابراهیمی (ع)
۱۲۷	۴-۱-۶ تحیه
۱۲۸	۴-۲ برخورد اصلاحی
۱۲۸	۴-۲-۱ نماز
۱۲۹	۴-۲-۲ عده وفات
۱۳۰	۴-۲-۳ جن و شیاطین
۱۳۰	۴-۲-۴ عقد اخوت
۱۳۰	۴-۲-۵ حج
۱۳۲	۴-۳ برخورد انکاری
۱۳۳	۴-۳-۱ فرزند دختر و جنس مؤنث
۱۳۵	۴-۳-۲ بت پرستی
۱۳۷	۴-۳-۳ دهر
۱۳۷	۴-۳-۴ ازدواج
۱۳۸	۴-۳-۵ زنا

۱۳۸	۴-۳-۶ قتل مومن
۱۳۹	۴-۳-۷ کشتن فرزند
۱۴۰	۴-۳-۸ طواف بدون لباس
۱۴۰	۴-۳-۹ طلاق و مهریه
۱۴۱	۴-۳-۱۰ بدزبانی
۱۴۲	۴-۳-۱۱ ارث
۱۴۲	۴-۳-۱۲ غذا خوردن
۱۴۲	۴-۳-۱۳ شراب، ازالام، قمار
۱۴۳	۴-۳-۱۴ دعای و تبتی

فصل پنجم: بررسی نظریات گوناگون در خصوص رابطه زبان قرآن

۱۴۵. زبان قوم

۱۴۶	۵-۱ نظریه زبان قوم
۱۴۸	۵-۲ نظریه بازتاب فرهنگ قوم
۱۴۸	۵-۳ نظریه تجربه دینی
۱۴۹	۵-۴ نظریه مختار
۱۵۱	نتیجه گیری
۱۵۳	فهرست منابع

پیشگفتار

پیامبر اکرم (ص) در سرزمینی از جانب خداوند به پیامبری برگزیده شد که در آن، اقوام مختلف، هر یک با آداب و رسوم خاص و ویژه‌ای سکونت داشتند. خدایان مختلف سنگی و چوبی و غیره را به جای خدای واحد می‌پرستیدند و در مقابل آنها قربانی می‌کردند عادات و عقاید باطل و خرافات، زندگی آنان را فرا گرفته بود؛ مردمی که دل‌هایشان همچون سنگ‌های بیابان‌های حجاز، تنگیده و سخت گشته بود، اصلی‌ترین مخاطبان حضرت محمد (ص) پیامبر خدا بودند. او آمده بود که این دل‌های سخت را با نسیم روحبخش و حی‌الهی نرم و عید خداوند نماید. قرآن کریم این نسیم جان‌فزا بود که بر قلب و زبان پیامبر (ص) نازل می‌شد و آن حضرت آن را بر مردم می‌خواند و بازگو می‌نمود.

بطور حتم قرآن کریم به زبان مردم آن زمان نازل گشته است هم چنانکه در قرآن کریم آمده است که: «وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لَتُبَيِّنَ لَهُمْ مَآزِلَ أَلْيَمِهِ» اما این به این معنا نیست که این آیات اختصاص به همان زمان و مردم همان عصر داشته باشد.

علاوه بر تعبیر عام، تعبیر خاص هم از آنها افاده عموم می‌شود. به این معنا که در ذیل هر معنای خاصی معنای عامی هم نهفته هست، که

برای بشر آینده مفید واقع گردد و همان گونه که رسول خدا (ص) فرمودند:

«مِنْ آيَةِ فِي الْقُرْآنِ أَلَّا وَلَهَا ظَهْرٌ وَ بَطْنٌ» از امام باقر (ع) در مورد این حدیث سوال شد فرمودند: ظاهر قرآن تنزیل آن و باطن آن تأویلش است. و تنزیل ظاهر آیه است که (از لحاظ مکان، زمان یا مخاطب) شائیت خاصی دارند و تأویل مفهوم عام منتزع از آیه است که در همه ایام جاری و ساری است. امام (ع) در ادامه اضافه کردند که: این مفهوم از باطن قرآن است که جاودانگی قرآن را در همه اعصار و قرون تضمین می‌کند.

همان گونه که امام (ع) فرمودند تنها با در نظر گرفتن مفهومی عام که از آن به «باطن» تعبیر شده است، از هر یک از آیات می‌توان آن را آیه‌ای جاودانی از قرآن خالد دانست.

بررسی‌های نشان می‌دهد که برخورد قرآن به عنوان کتاب نازل شده بر پیامبر اکرم (ص) با فرهنگ زمانه خود برخوردی فعال و نه منفعلانه بوده است از این جهت مطابق اسناد تاریخی قرآن در بسیاری از موارد به اصلاح عناصر فرهنگی عصر جاهلیت مبادرت کرده و در بسیاری از موارد نیز به کلی به ستیز با فرهنگ جاهلی پرداخته است. و بدیهی است که این موضوع به معنای تضاد با جاودانگی قرآن و اراده آن فقط به مردم زمانه خود نیست. در این تحقیق سعی شده به مواردی که به این موضوع مربوط است پرداخته شود.

موضوع این کتاب، از موضوعاتی بوده که غالباً افرادی که به روشنفکران موسومند، مطرح کرده‌اند. تاجایی که حقیر اطلاع دارم سه کتاب شاخص در رابطه با پاسخ شبهاتی که این گروه بوجود آورده‌اند، تألیف شده است:

- ۱- قرآن و فرهنگ زمانه، نوشته سید محمدعلی ایازی
- ۲- بررسی شبهات پیرامون قرآن و فرهنگ زمانه، نوشته حسن رضا رضایی.

۳- شبهات ورود حول القرآن الکریم، نوشته محمد هادی معرفت.

هدف از این بحث اثبات این نکته است که برخورد قرآن با فرهنگ زمانه برخوردی فعالانه بوده است نه منفعلانه. و آن مقدار از فرهنگ قوم را که با اصول اسلامی هماهنگ بوده، پذیرفته و در غیر این صورت در صورت امکان آن فرهنگ و آداب را تصحیح می‌کند. و در نهایت اکثر به هیچ عنوان قابل تأیید و یا اصلاح نبود، رد می‌نماید.

این تألیف براساس روش کتابخانه‌ای و یافتن در سایت‌های جامع اینترنتی منابع علوم اسلامی و استفاده از نرم‌افزارهای جامع در این زمینه بوده است. در این تحقیق از کتب جامع ترین کتابخانه‌های موجود در شهر تهران استفاده شده است همچون کتابخانه ملی، کتابخانه دانشگاه تهران و کتابخانه مجلس شورای اسلامی.

منابعی که در این تألیف مورد استفاده قرار گرفته است در چند دسته کلی قابل تقسیم است:

۱- منابع نرم‌افزاری: که شامل سی‌دی‌های جامع التفاسیر لغت‌نامه و.... استفاده از سایت‌های جامع اینترنتی که در رابطه با علوم اسلامی است.

۲- منابع تاریخی: که شامل کتب تاریخی در رابطه با تاریخ جاهلیت و زمان نزول قرآن می‌باشد. مانند: کتاب‌های «تاریخ و تمدن عرب» گوستاو لوبون المفصل» دکتر جوادعلی. و....

۳- منابع لغوی: همچون، «العین» فراهیدی، «قاموس المحیط» فیروزآبادی و... می‌باشد.

۴- منابع کلامی: که شامل کتبی هستند که به بحث راجع به نحوه برخورد قرآن با فرهنگ زمانه می‌پردازند مانند کتاب «شبهات وردود» آیة‌الله معرفت.

۵- منابع تفسیری: چون «تفسیر المیزان» علامه طباطبائی و... این کتاب در پنج فصل به موضوع «قرآن و فرهنگ عصر نزول» پرداخته است:

فصل اول - کلیات (معناشناسی واژگان)

فصل دوم - قرآن کریم و ویژگی‌های آن

فصل سوم - جاهلیت و ویژگی‌های آن

فصل چهارم - مواجهه قرآن با فرهنگ اعراب

فصل پنجم - بررسی نظریات گوناگون در مورد رابطه زبان قرآن با زبان قوم

در پایان از زحمات سرکار خانم دکتر فاطمه سمواتی که در چاپ و نشر این اثر متحمل زحمات بسیار شدند تشکر می‌کنم.